

Modül 6 – Geçici Korunan Statüsündekilerin Çalışmayla İlgili Hak ve Yükümlülükleri

Yorum

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye kitlesel akınla gelmeye başlamalarından bu yana, hukuka uygun olarak çalışabilen geçici korunan sayısı çok az. Bu durum, çalışma izni almanın zor olması, çalışma izni yönetmeliğinin henüz çıkartılmamış olması ve kayıt dışı ekonomide düşük ücretli iş bulmanın daha kolay olmasından kaynaklanıyordu. Bu da ücretleri düşürmekte ve Türk vatandaşları aleyhine haksız rekabet oluşturmaktaydı. Çocuk çalıştırma, fiziksel ve sözlü suiistimal, cinsel istismar ve taciz, ücret ödememe ve insan kaçakçılığı gibi işverenlerin yabancı çalışanları yasadışı olarak sömürdüğü durumlar ortaya çıktı. Türk hükümeti 2016 yılının ocak ayında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliği çıkardı ve bu yönetmelik 15 Ocak 2016 tarihli ve 2016/8375 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı. Bu yönetmelik, Türk vatandaşlarının istihdama ilişkin gereksinimleriyle Suriyeli mültecilerin suiistimal edilme korkusu olmadan iş piyasasına katılma gereksinimlerini dengelemeyi amaçlamaktadır.

Geçici korumadan yararlanan yabancılara, bazı koşullarda ve bazı sınırlamalarla çalışma izni verilebilmektedir. Bu yabancıların, resmi bir çalışma izni almadan serbest çalışmalarını ya da istihdam edilmeleri yasaktır. Hukuku ihlal eden işverenlere ve çalışanlara idari para cezası uygulanır.

Altı Aylık Bekleme Süresi ve Başvuru Süreci

Geçici korumadan yararlanan yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden sonraki altı ay içerisinde çalışma izni alamazlar. Geçici korunan kimlik belgesine ve 99'la başlayan bir kimlik numarasına sahip olmaları gereklidir. Çalıştırılacak kişinin, devam eden başka bir çalışma izni başvurusu bulunmamalıdır. Başvuru süreci, işe alacak işveren tarafından başlatılır. Bunun için söz konusu işveren, 1) www.turkiye.gov.tr veya www.calismaizni.gov.tr adreslerinden bir kullanıcı hesabı açmak, 2) işverenin vergi ve sosyal güvenlik numaralarıyla diğer bilgi ve belgelerini girmek ve 3) çalıştıracağı yabancıların kimlik numaralarını ve ilgili bilgi ve belgelerini girmek zorundadır. Serbest çalışmak isteyen geçici korumadan yararlanan yabancıların ilk önce vergi numarası ve işletme ruhsatı almaları gerekmektedir. Ancak bunları aldıktan sonra kendi nam ve hesaplarına çalışma izni alabilirler.

Çalışma izni başvurusunun, çalıştırılacak yabancıların ikamet etmesine izin verilen ilde sunulması gereklidir. Çalışma izninin süresi, iş akdinin süresiyle aynıdır ve bir yılı aşamaz. Çalışma izni, işverenin talebi üzerine yenilenebilir. Bu talep, çalışma izninin süresinin sona ereceği tarihten önceki iki ay içerisinde sunulmalıdır. Yenileme başvurusu işleme alındıktan sonra, çalışan, çalışma izninin sona erdiği tarihten sonra 45 güne kadar çalışmaya devam edebilir. Bu 45 günlük çalışma da yasal çalışma sayılacaktır ve bu da maaşın, sosyal hakların ve sosyal güvenlik primlerinin ödeneceği anlamına gelmektedir.

Geçici korumadan yararlanan yabancılara asgari ücretten az ücret verilemez ve işverenlerin çalışanların Türk iş kanunları kapsamındaki haklarına genel olarak riayet etmeleri zorunludur. Geçici korumadan yararlanan yabancıya verilen çalışma izni, ikamet izni sayılmaz, geçici korumadan yararlanan

yabancıların tabi oldukları düzenlemelerde yer alan kısıtlamaların ötesinde bir çalışma hakkı vermez ve Türk vatandaşlığı almak için başvuruda bulunmaya giden yolu açmaz.

Çalışma Bakanlığının çalışma izni başvurusuyla ilgili değerlendirmelerini 30 gün içerisinde tamamlaması gerekmektedir. Bunun üzerine işverene bir e-posta gönderilir ve çalışma izni verilirse çalışma izni kartı işverenin adresine kuryeyle yollanır.

Çalışma izni başvurusu ücretsizdir; ancak başvuru kabul edildiğinde, işverenin çalışma izni ücretini (bir yıllık çalışma izni için 500 TL ve ek evrak işleri için 58,5 TL) ödemesi gereklidir. İşveren hukuka uygun şekilde çalıştırdığı tüm çalışanların gerekli vergileri ödemekle ve çalışanlarının maaşlarından gelir vergisi stopajı yapmakla yükümlüdür.

Çalışma izni veya yenileme başvurusunun reddedilmesi ya da çalışma izninin iptal edilmesi halinde, işveren veya çalışan söz konusu ret kararını aldıktan sonraki 30 gün içerisinde bu karara yazılı şekilde itiraz edebilirler. Bu itiraz internet üzerinden yapılır ve gerekli belgelerle diğer destekleyici belgeler eklenir. İtirazınızın da Bakanlık tarafından reddedilmesi halinde, İdare Mahkemelerinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına karşı dava açabilirsiniz. Alternatif olarak yeniden çalışma izni başvurusunda bulunabilirsiniz.

% 10 Oranındaki Kota ve Muafiyetler

Çalışma izninin kullanılacağı işyerinde geçici korumadan yararlanan yabancı statüsündeki çalışanların sayısı, aynı işyerinde çalıştırılan Türk vatandaşlarının sayısının % 10'undan fazla olamaz. İşveren, işyerinin kayıtlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden (İŞKUR), çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancıların çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığını belgelendirerek bu kotadan muafiyet talep edebilir. Kamu yararına çalışan dernekler ve vergi muafiyeti tanınan vakıflar, insani yardım hizmeti faaliyetlerinde çalışacaklara ilişkin çalışma izni başvurularında bu % 10 oranındaki kotadan muafırlar.

Tarım ve Hayvancılık İşlerinde Çalışacak Mevsimlik İşçilere İlişkin Muafiyeti

Mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışacak olan kayıtlı geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Bu işçilerin, en az altı aydır geçici koruma statüsünde kayıtlı bulunmaları, geçici koruma statüsünde olduklarını gösteren belgelere ve 99'la başlayan geçici koruma kimlik belgesine sahip olmaları ve ikamet etmelerine izin verilen ildeki İl Müdürlüğüne bu muafiyet için başvuruda bulunmaları gereklidir. Başvuru sahibinin hâlihazırda geçerli bir çalışma izni varsa bu muafiyet başvurusu kabul edilmez. Bu durumda, işçinin çalışma izni muafiyeti başvurusunda bulunmadan önce çalışma iznini iptal ettirmesi gerekir. Başvurusu kabul edilen işçiye, çalışma izni muafiyeti hakkında basılı bir bilgilendirici form verilecektir. İl Müdürlükleri, mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmak için çalışma izni muafiyeti tanınmış geçici korumadan yararlanan yabancıların aylık listelerini (otomasyon sistemlerinde) oluşturacaklardır.

Çalışma izni muafiyeti, işçinin sadece ikametgâhının bulunduğu ildeki tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmasına imkân tanımaktadır. Çalışma izni verilen yabancı, kendisine tanınan muafiyetin sona erdiği

tarihten sonra da çalışmak isterse, İl Müdürlüğüne yeniden bir muafiyet başvurusunda bulunmak zorundadır.

Sağlık Meslek Mensupları ve Öğretmenler

Kendi alanlarında çalışmak isteyen sağlık meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığında, eğitim meslek mensuplarının ise Milli Eğitim Bakanlığında ön izin almaları gerekmektedir. Çalışma izni başvurusu ancak bu ön izin alındıktan sonra yapılabilir.

Türk Vatandaşlarına Özgülenen İşler ve Meslekler

Güvenlik ve kamu yararıyla ilgili nedenlerle, Türk hükümeti yabancıların bazı iş ve mesleklerde çalışma izni almalarına izin vermemektedir. Bunlar eczacılık, dişçilik, hastabakıcılık, veterinerlik, hastane yönetimi, avukatlık, noterlik, gümrük müşavirliği, özel güvenlik görevliliği, karasularında denizcilik ve balıkçılık, turist rehberliği gibi iş ve mesleklerdir.

İşverenler ve Çalışma Koşulları Hakkındaki Şikâyetler ve Endişeler

Geçici korumadan yararlanan ve çalışma izni olan yabancılar, asgari ücret, çalışma saatleri ve çalışmayla bağlantılı yaralanmalar halinde sigorta gibi konularda, Türk vatandaşlarıyla aynı haklara ve çalışma koşullarına tabidir.

Çalışanların işyerinde fiziksel ve cinsel istismara uğramama hakkı vardır. Makul seviyede güvenli çalışma koşullarında çalışma hakkı da bulunmaktadır. Çalışma izni olan bir çalışan, çalışırken yaralandığı takdirde iş kanunu kapsamında işvereninden tazminat talep edebilir ve sosyal güvenlik kanunu kapsamında devletten aylık ödeme alabilir. İşverenlerin çalışanlarının pasaportları veya Geçici Koruma Kimlik Belgeleri gibi kişisel belgelerini alıkoymaya hakları yoktur.

Çalışan, hakları ihlal edildiği takdirde, bir adli yardım avukatına veya özel avukata yönlendirmesi için bulunduğu ildeki baroya başvurmalıdır. Çalışan, fiziksel veya cinsel bir saldırıya uğramışsa, ilgili makamlara durumu ihbar etmelidir. *Çalışma izni olmayan çalışanlar da iş kanunu kapsamında korunmaktadır ve ihlal hallerinde yasal başvuru yollarını kullanabilirler. Ancak bu durumda çalışan, çalışma izni almadığı için para cezasına çarptırılabilir. Söz konusu ceza, bu modülün yazıldığı an itibarıyla 2.400 TL'dir.*